

Paulina GARNCAREK
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny
Katedra Pracy i Stosunków Przemysłowych

STUDIUM PRZYPADKU ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI TECHNOLOGICZNEJ W WAŁBRZYSKIEJ SPECJALNEJ STREFIE EKONOMICZNEJ

Streszczenie. W opracowaniu przedstawiono w postaci case study czynniki rozwoju przedsiębiorczości technologicznej w spółce funkcjonującej w ramach Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Określono wpływ zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań specjalnej strefy ekonomicznej na kształtowanie przedsięwzięć technologicznych. Zidentyfikowano przejawy przedsiębiorczości technologicznej w omawianej spółce i jednocześnie zaproponowano kierunki jej dalszego rozwoju.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość technologiczna, specjalna strefa ekonomiczna

CASE STUDY OF TECHNOLOGICAL ENTREPRENEURSHIP IN WALBRZYCH SPECIAL ECONOMIC ZONE

Summary. The paper presents a case study of the factors of technological entrepreneurship in the company functioning in the Wałbrzych Special Economic Zone. The influence of external and internal conditions of the special economic zone for the development of technology businesses has been determined. Manifestations of technological entrepreneurship have been identified in this company and at the same time directions for its further development have been suggested.

Key words: technological entrepreneurship, special economic zone

1. Wstęp

Przedsiębiorczość jest powszechnie uznawana za klucz do rozwoju gospodarki, impuls do kreowania nowych miejsc pracy oraz podnoszenia konkurencyjności przedsiębiorstw i całych sektorów. Konkurencyjność w biznesie polega na podejmowaniu nowych i nietypowych przedsięwzięć, zapewniając przy tym wysoki poziom innowacyjności. Wzrost znaczenia rynków wschodzących, które dużo inwestują w nowe technologie, wymusza na tzw. starych gospodarkach tworzenie systemów dogodnych dla rozwoju przedsiębiorczości technologicznej. Obecnie w Europie można zaobserwować coraz większy udział nowoczesnych technologii, znajdujących zastosowanie w każdej gałęzi biznesu. Wyzwalają one nowe przedsięwzięcia, stając się kołem zamachowym każdego rynku, podążającego za ekonomicznymi efektami.

Decydującym czynnikiem sukcesu przedsięwzięć technologicznych, świadczącym o stanie i poziomie konkurencyjności sektora przedsiębiorczości, jest dostęp do wyznaczonych zasobów wiedzy technicznej i praktyka wdrożeniowa dotycząca nowych, ewentualnie ulepszonych produktów albo metod wytwarzania, będących rezultatem prac badawczo-rozwojowych uczelni oraz instytutów naukowo-badawczych. Znaczenie sektora badawczo-rozwojowego oraz przedsiębiorczości jest niekwestionowane. Owo współwystępowanie znalazło odzwierciedlenie w wielu dokumentach strategicznych i programowych na poziomie zarówno europejskim, jak i krajowym¹.

Kluczem do konkurencyjności i rozwoju ekonomicznego państwa/regionu staje się zatem technologia. Już wiele lat temu ekonomiści zaobserwowali, że inwestowanie w rozwój nowych technologii i ich upowszechnianie stanowi siłę napędową wzrostu gospodarczego². Nowe technologie gwarantują wydajniejsze metody pracy i otwierają nowe perspektywy działalności człowieka. Determinują również poprawę jakości i zwiększenie produktywności, skrócenie czasu wprowadzania produktu na rynek oraz realizację niezaspokojonych jeszcze potrzeb człowieka. Poprzez urozmaicenie wyrobów i usług, innowacje techniczne, wykorzystywane przez przedsiębiorstwa procesy planowania, wdrażania, kontroli i oceny zmian technicznych, stwarzają nowe możliwości zwiększania ich konkurencyjności i rozwoju³.

Szansą rozwoju przedsiębiorczości technologicznej w wybranych regionach Polski jest tworzenie Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE). Formalnie rzecz biorąc, polskie SSE to wyodrębnione administracyjnie obszary Polski, w ramach których inwestorzy mogą

¹ Zob. Cieślak J.: *Przedsiębiorczość dla ambitnych. Jak uruchomić własny biznes*. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 335.

² Grudzewski W.M., Hejduk I.K.: *Zarządzanie technologiami. Zaawansowane technologie i wyzwanie ich komercjalizacji*. Difin, Warszawa 2008, s. 80.

³ Grudzewski W.M., Hejduk I.K., Sankowska A., Wańtuchowicz M.: *Sustainability w biznesie, czyli przedsiębiorstwo przyszłości. Zmiany paradygmatów i koncepcji zarządzania*. Poltext, Warszawa 2010.

prowadzić działalność gospodarczą na preferencyjnych warunkach⁴. Specjalne Strefy Ekonomiczne są instrumentem oddziaływania państwa na rozwój i wdrażanie nowoczesnych technologii. Są narzędziem wpływania na przyspieszoną rekonstrukcję gospodarki, wdrażanie znaczących innowacji, jak również przyciąganie kapitałów w dziedzinach związanych z wysoką technologią⁵.

W opracowaniu podjęto próbę rozpoznania możliwości rozwoju przedsiębiorczości technologicznej w spółce Orion w związku z jej funkcjonowaniem w ramach Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Wzięto przy tym pod uwagę okoliczności, jakie stwarza tej spółce jej funkcjonowanie w ramach wskazanej strefy, wynikające m.in. z obowiązujących norm prawnych oraz specyfiki cechującej rozpatrywany region. Stwierdzono, iż przedsiębiorczość technologiczna powinna być postrzegana z perspektywy wdrażania wyników badań prowadzonych nie tylko w jednostkach gospodarczych, ale i w wyższych uczelniach, z uwzględnieniem wzajemnej ich współpracy dla zwiększenia innowacyjności, a przez to i konkurencyjności.

Dla zrealizowania tak określonego celu wykorzystano studia literatury przedmiotu, analizę dokumentacji badanego przedsiębiorstwa oraz własne obserwacje. Zebrane informacje stały się podstawą do opracowania *case study*, ukazującego działania związane z przedsiębiorczością technologiczną w warunkach funkcjonowania jednostki gospodarczej Orion.

2. Istota i cechy przedsiębiorczości technologicznej

Pojęcie przedsiębiorczości technologicznej w ostatnich latach robi karierę na całym świecie, także pod innymi nazwami, m.in. „przedsiębiorczości innowacyjnej”, „przedsiębiorczości intelektualnej”, „technostarterów”, zaś w odniesieniu do sfery szkolnictwa wyższego – „przedsiębiorczości akademickiej”. Można zatem mówić o różnorodności definicyjnej i poznawczej, która ujawnia się w badaniach tej problematyki. Pojęcie to jest definiowane niejednolicie. Autorzy prac z tego zakresu wskazują na przedsiębiorczość o charakterze kreatywnym i innowacyjnym w szerokim tego słowa znaczeniu oraz jej wynik jako „użyteczną nowość” wynikającą z nieschematycznego myślenia i niekonwencjonalnego tworzenia w dowolnej dziedzinie.

Dla zobrazowania różnic w definiowaniu i rozumieniu przedsiębiorczości technologicznej w tabeli 1 dokonano zestawienia określeń przedsiębiorczości technologicznej.

⁴ Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (DzU 2007, nr 42, poz. 274).

⁵ Grudzewski W.M., Hejduk I.K.: Zarządzanie..., op.cit., s. 125.

Tabela 1

Porównanie określeń przedsiębiorczości technologicznej

AUTOR	ŹRÓDŁO	DEFINICJA
Matusiak K.B., Matusiak M.	Pojęcie i ekonomiczne znaczenie przedsiębiorczości akademickiej. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 453, 2007, s. 160	„Przedsiębiorczość technologiczna jest narzędziem przekształcania badań i potencjału instytucji naukowych w towary i usługi, co bezpośrednio lub pośrednio zwiększa korzyści konsumentów i urealnia szybszy wzrost gospodarki w przyszłości. W następstwie nowa wiedza jest transferowana do prywatnych przedsiębiorstw, co zwiększa ich produktywność, a w konsekwencji powstawanie nowych firm – zwiększa inwestycje i zatrudnienie, także w dziedzinach wysokich technologii”.
Grudzewski W.M., Hejduk I.K.	Zarządzanie technologiami. Zaawansowane technologie i wyzwania ich komercjalizacji. Difin, Warszawa 2008, s. 80	„Przedsiębiorczość technologiczna to zjawisko obejmujące firmy, które tworzą nowe produkty, stosują nowoczesne technologie, elastycznie reagują na zmiany zachodzące na rynku, jak również wprowadzają innowacje we wszystkich dziedzinach funkcjonowania swego przedsiębiorstwa, a także u kooperantów”.
Cieślik J.	Przedsiębiorczość dla ambitnych. Jak uruchomić własny biznes? Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 333	Przedsiębiorczość technologiczna oznacza „wszelkie przedsiębiorcze inicjatywy, polegające na wdrażaniu innowacji technologicznych, czyli dotyczące nowych produktów i nowych lub znacząco usprawnionych metod wytwarzania. Mogą one być zrealizowane przez wszystkie firmy, niekoniecznie należące do sektora wysokich technologii. Jako działalność innowacyjną traktujemy również asymilację technologii znanych już na rynku, a wcześniej niestosowanych przez konkretną firmę”.
Pomykański A.	Zarządzanie innowacjami. PWN, Warszawa 2001, s. 10	Przedsiębiorczość technologiczna obejmuje „nowe produkty i procesy oraz znaczące zmiany technologiczne w produktach i procesach”.
Poznańska K.	Przedsiębiorczość technologiczna (współautor Kraj K.M.), [w:] Weresa M.A. (red.): Własność intelektualna. Wybrane aspekty ekonomiczne. Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2009	Przedsiębiorczość technologiczna obejmuje „wszelkie przedsięwzięcia związane z przekształceniem wyników badań i potencjału badawczego instytucji naukowych, przedsiębiorstw oraz niezależnych wytwórców w towary i usługi”.
Drucker P.F.	Innowacja i przedsiębiorczość: praktyka i zasady. PWE, Warszawa 1992	„Przedsiębiorczość innowacyjna (technologiczna) to sposób zachowania się przedsiębiorcy, przez którą rozumie się gotowość i zdolność do podejmowania i rozwiązywania w sposób twórczy i nowatorski nowych problemów, umiejętność wykorzystywania pojawiających się szans i okazji oraz elastycznego przystosowania się do zmieniających warunków”.
Wysokińska Z.	Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu technologiami. PWN, Warszawa 2001	Przedsiębiorczość technologiczna to wszelkie działania związane z wdrażaniem osiągnięć nauki w gospodarce, a także obrót patentami i licencjami, ochronę własności intelektualnej”.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie literatury przedmiotu.

Jak widać, cechą wspólną, łączącą powyższe określenia, jest aspekt innowacyjności. Wszyscy autorzy zgodnie twierdzą, że innowacyjne myślenie podmiotów gospodarczych oraz wszelkie zmiany produkcyjne są symptomem rozwoju przedsiębiorczości technologicznej. K.B. Matusiak, M. Matusiak, K. Poznańska, Z. Wysokińska podkreślają, że ważnym elementem przedsiębiorczości technologicznej jest szeroko rozumiana współpraca instytucji naukowo-badawczych z przedsiębiorstwami. Efektem tego współdziałania jest połączenie teorii z praktyką, dla osiągnięcia korzyści przez obie strony. Ponadto Z. Wysokińska dodaje, że przejawem przedsięwzięć opartych na innowacjach technologicznych są ochrona patentowa oraz zagadnienie własności intelektualnej. Z kolei W.M. Grudzewski, I.K. Hejduk i P.F. Druckner wskazują, że istotne są również elastyczne zachowania w stosunku do zmian pojawiających się na rynku. Jednocześnie zwracają uwagę na fakt, że innowacje powinny dotyczyć wszystkich dziedzin funkcjonowania przedsiębiorstwa.

Przedsiębiorczość jest określeniem wielowymiarowym i można ją rozumieć na wiele sposobów. Cechami wspólnymi różnych definicji przedsiębiorczości są inwencja, innowacja, podejmowanie ryzyka i umiejętność organizacji.⁶ W odróżnieniu od przedsiębiorczości szeroko rozumianej, której istotą jest wykorzystywanie pojawiających się szans, przedsiębiorczość technologiczna opiera się na wdrażaniu oryginalnych pomysłów, zaspokajaniu potrzeb i poszukiwaniu innowacyjnych sposobów zastosowania wiedzy nie tylko technicznej, ale również z obszaru nauk społecznych i humanistycznych.⁷

U podstaw tak rozumianej przedsiębiorczości technologicznej leży systematyczne śledzenie jej symptomów, a w rezultacie i rozpoznawanie cech, do których zalicza się m.in.:⁸

- popyt na kolejne nowoczesne technologie,
- wysoki poziom naukochłonności,
- szybką dyfuzję innowacji technologicznych,
- krótki cykl życia wyrobów i procesów,
- potrzeba preinkubacji i coachingu,
- ogromny potencjał patentowy,
- ścisła współpraca naukowo-techniczna,
- wzrastające zapotrzebowanie na wysoko wykwalifikowaną kadrę pracowniczą,
- kreowanie nowych potrzeb,
- wysoki poziom nakładów kapitałowych oraz ryzyka inwestycyjnego.

⁶ Bąk M., Kulawik P. (red.): Modele biznesowe budowy i rozwoju firm spin off na podbudowie szkoły wyższej. Raport Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, Warszawa 2010, s. 9.

⁷ Ibidem, s. 10.

⁸ Ibidem, s. 11, 12; Dokument DSTI/EAS/IND/STP. Classification of high technology products and industries. OECD, Paris 1995, p. 6.

Wymienione powyżej cechy wiążą się z potrzebą dostosowania struktury sektorów przemysłowych i usługowych do nowych uwarunkowań gospodarczych. Uwzględniają one zmieniające się w szybkim tempie warunki otoczenia konkurencyjnego, w jakim muszą działać przedsiębiorstwa, które – aby pozostać na rynku – zmuszone są do podejmowania przyszłościowych decyzji, koncentrujących się na przetrwaniu i rozwoju.⁹

Procesy innowacyjne w różnym stopniu angażują podmioty sektora nauki i przedsiębiorstw. Wiele dużych podmiotów gospodarczych dysponuje laboratoriami badawczymi i zatrudnia naukowców. Wzmocnienie relacji pomiędzy sektorem przedsiębiorczości i nauką jest także celem i przedmiotem działań w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (POIG).

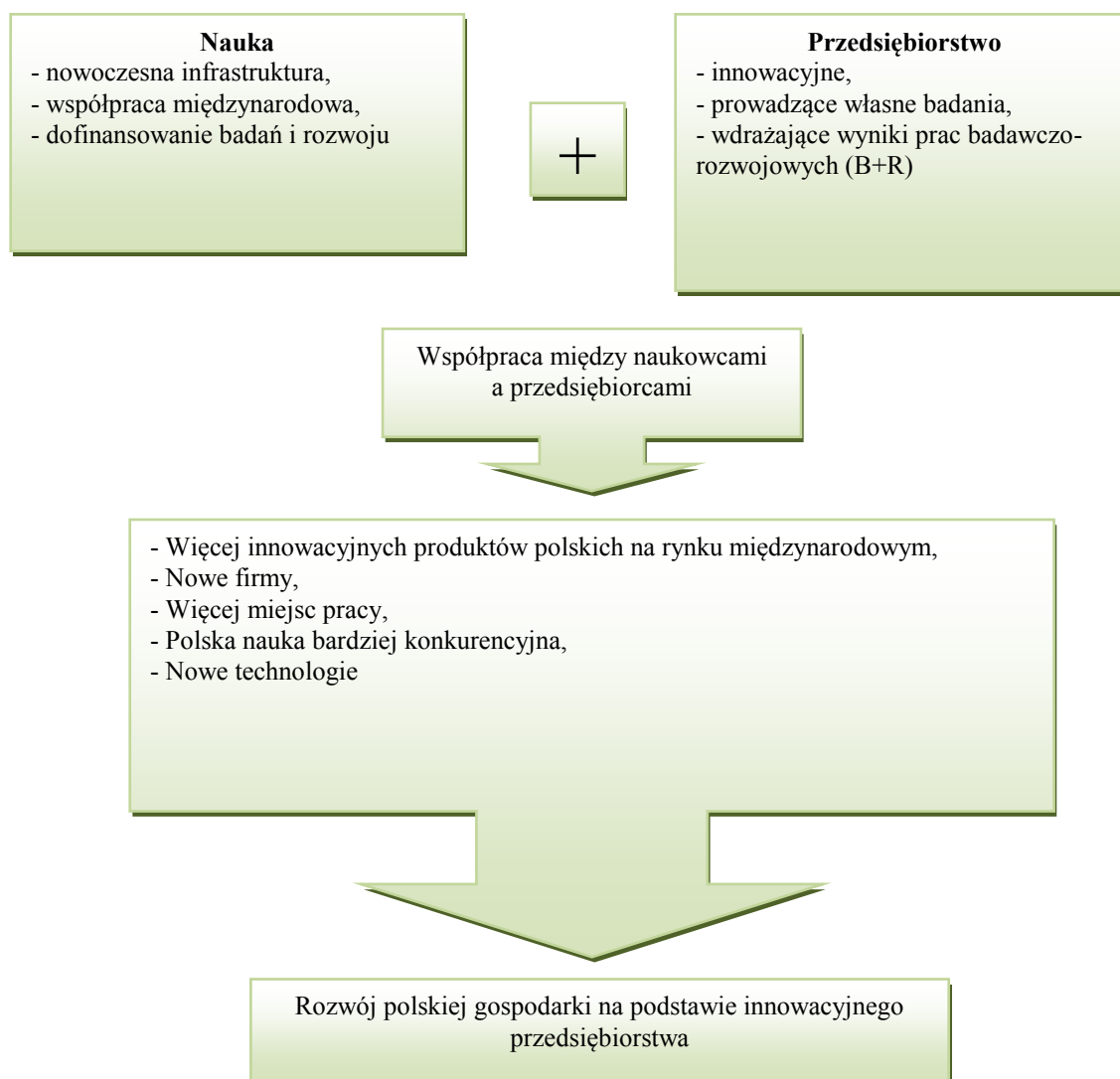
Wiedza powstaje i kształtuje się w silnym powiązaniu z praktyką. Nadanie w gospodarce opartej na wiedzy niemalże centralnego miejsca innowacyjności wiąże się z koniecznością szerokiego dostosowania praktyki gospodarczej do nowoczesnej wiedzy, oferowanej przez organizacje zaplecza naukowo-badawczego. Wiedza ma się stać motorem dynamicznego, zrównoważonego rozwoju gospodarczego. Wymaga to zwrócenia większej uwagi na powiązania pomiędzy szeroko rozumianą nauką – źródłem pomysłów i innowacyjnych rozwiązań – a praktyką, w ramach której wykorzystuje się ową wiedzę na użytek klienta występującego na rynku, który generuje zapotrzebowanie na określone wyroby i usługi.¹⁰

Przykłady udanej i sprawnej współpracy pomiędzy sektorem B+R a jednostkami gospodarczymi są liczne. Wynika to nie tylko z coraz efektywniej wdrażanych instrumentów dotacyjnych oraz programów wspomagających intensywną współpracę pomiędzy przemysłem i nauką. Istota sukcesu leży we właściwie zidentyfikowanych oczekiwaniach oraz celach takich działań przez obie strony. Znaczącymi zachętami ze strony przedsiębiorstw są: potrzeba wykorzystania wiedzy w celu pozyskania nowych technologii, zwiększenie konkurencyjności, poprawa warunków świadczenia usług, pozyskanie funduszy unijnych oraz efektywniejsze zarządzanie w przemyśle.

Model współdziałania sektorów nauki i przedsiębiorczości prezentuje rys. 1.

⁹ Pastusiak R.: Specjalne Strefy Ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarczego. Uniwersytet Łódzki, Łódź 2011, s. 71.

¹⁰ Gableta M., Sebastian Z.: Problemy aplikacji koncepcji zarządzania wiedzą – ich źródła i kierunki rozwiązywania, [w:] Stankiewicz J. (red.): Społeczne wymiary zarządzania nowoczesnymi przedsiębiorstwami: ludzie, kultura organizacji, społeczna odpowiedzialność. Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 2010, s. 393.

Rys. 1. Model współpracy sektorów nauki i przedsiębiorczości na rzecz rozwoju polskiej gospodarki, zdefiniowany w POIG

Fig. 1. Model of collaboration between scientific and business sectors for the development of the Polish economy, which was defined in Innovative Economy Programme

Źródło: Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013.

Podstawową rolę, w odniesieniu do powyżej zilustrowanego modelu współpracy sektorów nauki i przedsiębiorczości, stanowią odpowiednio zidentyfikowane interesy obu stron, będące po połączeniu wyrazem wspólnych działań na rzecz osiągnięcia obustronnych korzyści, wpływających bezpośrednio na rozwój polskiej gospodarki opartej na innowacyjnych przedsiębiorstwach.

3. Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna w kontekście rozwoju przedsiębiorczości technologicznej

Specjalne strefy ekonomiczne zostały stworzone jako konsekwencja działań w zakresie aktywnej polityki budżetowej, polityki fiskalnej, polityki regionalnej, przemysłowej oraz współpracy z zagranicą. Specjalnymi strefami ekonomicznymi – tak jak każdym instrumentem ekonomicznym – można się z powodzeniem posłużyć do realizacji przyjętych zadań gospodarczych czy też społecznych. Zasadnicze oczekiwania stawiane przed strefami skupiają się na zmniejszeniu bezrobocia w regionie i urzeczywistnianiu koncepcji regionalnych strategii rozwojowych. Mogą one opierać się na budowie lokalnych parków naukowo-technicznych, dla których trzonem są inwestycje w strefie. Mogą także koncentrować określone sektory przemysłu bądź usług – wtedy otoczenie biznesu w zakresie badań i rozwoju musi być wyjątkowo atrakcyjne.¹¹

Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „INVEST-PARK” Sp. z o.o. (dalej WSSE) obejmuje wysoko rozwinięty obszar Polski południowo-zachodniej, tj. województwa dolnośląskie, opolskie, wielkopolskie i lubuskie (rys. 2), charakteryzujący się korzystnym położeniem geograficznym. Bliskość Republiki Czeskiej i Niemiec jest jego niewątpliwym atutem, sprzyjającym umacnianiu kontaktów kooperacyjnych i handlowych.

Rys. 2. Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna na mapie Polski

Fig. 2. Wałbrzych Special Economic Zone on the Polish map

Źródło: www.invest-park.com.pl.

¹¹ Pastusiak R.: op.cit. s. 83, 84.

WSSE jest jedną z najszybciej rozwijających się stref przemysłowych w Polsce. Została ona ustanowiona Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 1997 rok i będzie funkcjonować do 2020 r.¹² W rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 31 sierpnia 2009 roku wskazano na takie cele działalności rozwojowej tej strefy, jak:¹³

- aktywizacja działalności produkcyjnej i usługowej zarówno w strefie, jak i w jej otoczeniu;
- wspieranie rozwoju zróżnicowanej działalności gospodarczej oraz inicjatyw kooperacyjnych w poszczególnych sektorach, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju parków przemysłowych i technologicznych;
- kreowanie korzystnych warunków do inwestycji innowacyjnych i badawczo-rozwojowych;
- wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz inkubatorów przedsiębiorczości;
- pozyskiwanie nowych lokalizacji stref rokujących szybkie zagospodarowanie oraz zapewniających zrównoważony wpływ na gospodarkę południowo-zachodniej Polski;
- uczestniczenie we wspólnych przedsięwzięciach, mających na celu poprawę stanu infrastruktury technicznej.

Głównymi udziałowcami WSSE są: Skarb Państwa, który posiada decydującą liczbę głosów, gminy, na terenie których znajdują się podstrefy, instytucje finansowe oraz Agencje Rządowe, a wśród nich Agencja Rozwoju Przemysłu SA. W Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 2 grudnia 1997 r. określone zostały podstawowe zadania tej Spółki, do których należy przede wszystkim prowadzenie działań promujących podejmowanie działalności gospodarczej w strefie oraz działań skierowanych na rozwój strefy poprzez zagospodarowanie majątkiem, rozbudowę infrastruktury oraz kompleksową i fachową obsługę inwestorów. Spółka zarządzająca ma uprawnienia do przeprowadzania przetargów i rokowań na sprzedaż gruntów oraz prawo udzielania zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej w strefie.¹⁴

Obecnie Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna to 41 podstref, z których 25 położonych jest na terenie województwa dolnośląskiego, 7 znajduje się na terenie województwa opolskiego, 8 na terenie województwa wielkopolskiego oraz 1 w województwie lubuskim. WSSE „INVEST-PARK” obejmuje obszar o łącznej powierzchni 2072,73 ha¹⁵ (zob. rys. 2).

¹² www.invest-park.com.pl.

¹³ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dn. 31 sierpnia 2009 roku w sprawie ustalenia planu rozwoju Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK”, DzU 09.158.1253.

¹⁴ www.invest-park.com.pl.

¹⁵ Ibidem.

Jednym z argumentów tworzenia specjalnych stref ekonomicznych było ich oddziaływanie na tworzenie nowych miejsc pracy. Wraz ze zmieniającymi się warunkami otoczenia gospodarczego i strategiami budowy gospodarki opartej na wiedzy okazało się, że przedsiębiorstwa, które zainwestowały w strefach, mogą być doskonałym akceleratorem rozwoju nowych technologii i ogólnie pojętej działalności innowacyjnej w regionie.¹⁶

Podmioty, które zainwestowały swój kapitał w WSSE, mogą czerpać korzyści z funkcjonowania w ramach tej strefy. Wiąże się to w dużej mierze z pobudzaniem przedsiębiorczości technologicznej (zob. tabela 2).

Tabela 2

Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości technologicznej w strefie WSSE

Rodzaj przejawów		Podstawy pobudzania przedsiębiorczości technologicznej
Zewnętrzne		
Prawne	krajowe	– zwolnienie z podatku dochodowego z tytułu: <ul style="list-style-type: none"> ▪ kosztów nowej inwestycji do 50% (w woj. opolskim i lubuskim) oraz do 40% (w woj. dolnośląskim oraz w woj. wielkopolskim), ▪ tworzenia nowych miejsc pracy do 50% ponoszonych dwuletnich kosztów pracy nowo zatrudnionych pracowników (w przypadku woj. opolskiego i lubuskiego), natomiast 40% (w woj. dolnośląskim oraz wielkopolskim)
	lokalne	– zwolnienie z podatku od nieruchomości
Geograficzne		– rozwinięta sieć komunikacyjna (drogowa, kolejowa, lotnicza), – pełna dostępność infrastruktury technicznej, – bliskość rynków zagranicznych (dogodne położenie w pobliżu Czech i Niemiec)
Społeczno-ekonomiczne		– wykwalifikowana kadra pracownicza, – bliskość ośrodków naukowo-badawczych, – dobrze rozwinięty system szkolnictwa, – rozbudowany system usług finansowo-bankowych
Wewnętrzne		
Regionalne		– wsparcie ze strony samorządu lokalnego
Organizacyjne		– wsparcie na każdym etapie realizacji inwestycji, jak również podczas bieżącej działalności

Źródło: Opracowanie własne przy wykorzystaniu Fiodor B. (red.): Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK. Bilans pierwszej dekady, wpływ na region i perspektywy rozwoju. Akademia Ekonomiczna, Wrocław 2007; www.invest-park.com.pl.

Najważniejszą rolę w rozwoju przedsiębiorczości technologicznej w WSSE odgrywają aspekty prawne oraz społeczno-ekonomiczne. Aspekty prawne, i to zarówno krajowe, jak i lokalne, mają bezpośredni wpływ na zwiększenie nakładów finansowych na działalność innowacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności na badania własne, rozwój działów B+R, zakup bądź transfer technologii, modernizację parków maszynowych itp. Z kolei odpowiednie czynniki społeczno-ekonomiczne oddziałują na pobudzanie przedsiębiorczości technologicznej poprzez współdziałanie z ośrodkami naukowo-badawczymi,

¹⁶ Pastusiak R.: op.cit., s. 267.

udział w stowarzyszeniach zawodowych i izbach gospodarczych grupujących przedstawicieli tej samej branży w zakresie wdrażania nowych technologii, współpracę ze specjalistami, posiadającymi wysokie kompetencje. Wspólnym elementem rozwoju przedsięwzięć opartych na założeniach technologicznych jest szeroko pojęta współpraca z macierzystymi instytucjami naukowymi, jak i z innymi firmami w zakresie prowadzenia wspólnych prac rozwojowych, kooperacji i podwykonawstwa produkcyjnego, dostępu do sieci dystrybucji i marketingu itp. Więzy z instytucjami pośrednictwa technicznego i doradczego oraz z instytucjami finansowymi dają możliwości wzmacniania pozycji przedsiębiorstwa na rynku. Polityka innowacyjna przedsiębiorstw, prowadzona w partnerstwie z WSSE, może stać się kluczem rozwoju innowacji w granicach istniejących rozwiązań instytucjonalno-organizacyjnych i finansowych.

Rezultatem wskazanych wyżej działań może być popyt na kolejne nowoczesne technologie, wysoki poziom naukochłonności wdrażanych koncepcji, szybka dyfuzja innowacji technologicznych oraz wzrost potencjału patentowego.

4. Uwarunkowania przedsiębiorczości technologicznej w spółce Orion

Jak już podkreślono, przedsiębiorczość technologiczna stanowi ważny element innowacyjności każdego podmiotu gospodarczego, znajdując swoje szczególne zastosowanie w przedsiębiorstwach produkcyjnych i wytwórczych. W niniejszej części artykułu zostanie przedstawione studium przypadku realizacji zadań związanych z przedsiębiorczością technologiczną w firmie Orion. Opisane studium jest wynikiem wywiadu ustrukturyzowanego, przeprowadzonego z kierownictwem spółki oraz pozostałymi pracownikami. Głównym narzędziem badawczym był kwestionariusz wywiadu swobodnego. Badanie zostało przeprowadzone w 2010 r. Przy opracowywaniu studium przypadku zostały także wykorzystane udostępnione materiały wewnętrzne badanej firmy, w tym informacje zawarte na stronie internetowej.

Spółka Orion to jeden z podmiotów gospodarczych działających w ramach Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK”. Przedsiębiorstwo rozpoczęło swoją działalność w 1999 roku jako jedna z najbardziej innowacyjnych jednostek tego rodzaju w Europie. Orion należy do holdingu wrocławskiej Grupy Kapitałowej „Selena”.

Przedmiotem działalności firmy jest produkcja montażowo-uszczelniającej piany poliuretanowej dla przemysłu budowlanego. Przedsiębiorstwo produkuje rocznie około 30 milionów sztuk pojemników piany poliuretanowej na 3 liniach technologicznych i zatrudnia ponad 200 pracowników. Technologiczną podstawą dynamicznego funkcjonowania spółki Orion jest rozwinięty park maszynowy. Produkcję wysokiej jakości wyrobów

poliuretanowych umożliwiają trzy nowoczesne linie technologiczne. Produkcja jest całkowicie zautomatyzowana i sterowana komputerowo.

Wysoko zaawansowane, światowe rozwiązania technologiczne, jak również grupa wybitnych i doświadczonych ekspertów, zwłaszcza absolwentów wrocławskich uczelni, przyczynia się do sukcesów firmy na rynkach krajowych i zagranicznych. Wszelkie działania usprawniające i modernizujące produkcję są możliwe dzięki korzystnym ulgom podatkowym (zob. tabela 2), co pozwala na modernizację linii technologicznych, rozwój parku maszynowego, komputerowe wspomaganie produkcji itp. Ze względu na korzystną lokalizację spółki oraz rozwiniętą sieć komunikacyjną, Orion sprzedaje swoje wyroby przede wszystkim do krajów Europy Wschodniej i Środkowej (Rosja, Białoruś, Ukraina, Rumunia, Czechy), a także do Hiszpanii i Niemiec.¹⁷

W spółce Orion prowadzone są liczne badania, mające na celu kreację i rozwój nowych wyrobów, które najlepiej zaspokajają potrzeby użytkowników. Własne, kosztowne prace rozwojowe są również finansowane ze środków pieniężnych zaoszczędzonych w wyniku wskazanych wyżej ulg podatkowych. W firmie funkcjonuje Dział Badań i Rozwoju zajmujący się przygotowaniem nowych produktów i doskonaleniem jakości. Chodzi o uzyskanie produktów konkurencyjnych i nowoczesnych, jak również zaspokojenie wymagań klientów. Zamiarem przedsiębiorstwa jest tworzenie i rozwijanie wyrobów najlepiej spełniających wymagania użytkowników zarówno w kwestii wartości użytkowych, jak również wygody i bezpieczeństwa pracy. Rezultatem prac prowadzonych w Laboratorium spółki jest wyjątkowo szeroka oferta adresowana zarówno do wykonawców z branży chemii budowlanej, jak i indywidualnych użytkowników. Polityka jakościowa przedsiębiorstwa preferuje współpracę jedynie z renomowanymi dostawcami surowców, głównie z Niemiec. Kontrahenci posiadają liczne nagrody, certyfikaty i wyróżnienia w kwestii przestrzegania jakości swoich wyrobów. Osiągnięcia te dają gwarancję, że wszystkie komponenty, które trafiają do procesu produkcji, są najwyższej światowej rangi. Monitorowanie wysokiej jakości wyrobów następuje we wszystkich etapach ich przygotowania, począwszy od wymiany informacji technicznych z dostawcami surowców, a skończywszy na testowaniu wyrobów gotowych.

W Orion Sp. z o.o. produkuje się korzystając z własnych technologii i receptur, opracowanych przez ekspertów z Działu B+R. Cechą charakterystyczną są niepowtarzalne chemiczne receptury oraz technologie produkcji pian poliuretanowych. Unikalność ta jest efektem wieloletnich prac specjalnie wyznaczonych zespołów badawczych, skupiających znakomitych, wykwalifikowanych specjalistów w dziedzinie chemii poliuretanów. Uzupełniającym aspektem wskazanych powyżej cech szczególnych jest transfer wiedzy,

¹⁷ www.orion.biz.pl.

dotyczącej nowoczesnych rozwiązań technologicznych w zakresie chemii tworzyw sztucznych, możliwy dzięki współpracy pracowników spółki z pracownikami naukowymi uczelni wrocławskich. Opracowując nowe receptury pianek poliuretanowych oraz procesy produkcyjne, bierze się pod uwagę takie kryteria, jak redukcja emisji szkodliwych substancji, zmniejszenie zużycia surowców i wytwarzania odpadów, zastosowanie opakowań z surowców wtórnych.¹⁸ Pracownicy omawianego Działu biorą udział w uruchamianiu fabryk za granicą, dbając o wprowadzenie własnych technologii oraz wysoką jakość. Dodatkowo ochrona środowiska, jak również zagwarantowanie bezpieczeństwa użytkownika wyrobów są jednym z istotnych wyznaczników prac podejmowanych w omawianej spółce. Osiągnięcie bezpiecznych i przyjaznych dla natury alternatywnych rozwiązań zaowocowało wdrożeniem wielu innowacyjnych pomysłów, jak np.:¹⁹

- zlikwidowano szkodliwe dla warstwy ozonowej gazy wypychające,
- poprawiono cechy termoizolacyjne wyrobów, ograniczając ucieczkę ciepła z budynków, co w konsekwencji zmierza do zmniejszenia globalnego zużycia energii,
- sporządzono innowacyjne formuły produktów o wysokiej wydajności, dające możliwość zastosowania ekonomicznych opakowań, co oznacza mniejszą liczbę pustych puszek,
- wykorzystano opakowania z folii aluminiowej.

Jednocześnie warto podkreślić, że w ostatnich latach wprowadzono do obrotu gospodarczego wiele innowacyjnych produktów. Są to m.in.: piany poliuretanowe, które nie emitują szkodliwych oparów chemicznych, piany przeznaczone do użytku w niskich temperaturach (tzw. zimowe), piany wysokowydajne, piany do kręgów betonowych, piany wielopozycyjne oraz piany dwukomponentowe w aerozolu i kartuszu.²⁰

Można mówić o wymiernych korzyściach związanych z funkcjonowaniem spółki w WSSE, będących rezultatem rozwijającej się przedsiębiorczości technologicznej. Rozwojowi temu sprzyja uczestnictwo firmy w organizowanych przez samorząd lokalny spotkaniach, zrzeszających innych przedsiębiorców z branży chemicznej, mających na celu wymianę doświadczeń oraz dobrych praktyk produkcyjnych. Samorząd lokalny pełni w tych kontaktach rolę organizatora i koordynatora. Niezależnie bowiem od oczywistej rywalizacji, firmy należące do tego samego sektora mają wiele problemów, których rozwiązanie wymaga skoordynowanych działań, np. zmian w ustawodawstwie.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ www.selena.pl.

²⁰ www.orion.biz.pl.

Wymiar organizacyjny przejawia się w wykorzystywaniu wsparcia oferowanego przez WSSE w zakresie realizacji kolejnych inwestycji oraz w utrzymywaniu dobrych relacji biznesowych z przedstawicielami innych przedsiębiorstw. Nierzadko firmy konkurencyjne podejmują współpracę dla osiągnięcia wspólnych celów: wejścia na nowe rynki czy też wdrożenia nowoczesnych technologii. Wspominany powyżej aspekt oraz dodatkowo względy lokalizacyjne zdecydowały o nowej inwestycji w 2004 r. w Nowej Rudzie. Dzierżoniowskie przedsiębiorstwo przy pomocy WSSE rozszerzyło swoją działalność, uruchamiając kolejny zakład produkcyjny, wytwarzający piany oraz kleje poliuretanowe.

Istotnym elementem wpływu WSSE na intensyfikację przedsiębiorczości technologicznej ze społeczno-ekonomicznego punktu widzenia jest nawiązanie współpracy pomiędzy Orionem a wrocławskimi uczelniami technicznymi, zwłaszcza z Uniwersytetem Ekonomicznym, Politechniką Wrocławską oraz Uniwersytetem Wrocławskim, w obszarze organizacji praktyk i stażów dla studentów. Wyróżniający się praktykanci mają szansę na zatrudnienie w firmie. Wskazana współpraca spółki z zapleczem naukowo-badawczym jest jak najbardziej zasadna, ale niestety w małym zakresie rozwijana. Wykwalifikowana kadra, wykształcona przez wrocławskie uczelnie wyższe oraz programy stażowe dla studentów, stanowi zaledwie „załączek” możliwości współdziałania obu stron. Pożądane wydaje się przede wszystkim wprowadzenie procesu „ssania” od nauki do rynku. Ogniwem pośrednim w tym procesie jest przedsiębiorstwo, w którym powinno nastąpić praktyczne wykorzystanie określonej wiedzy. Tworzeniu sytuacji, w których zostanie uruchomiony proces wspomnianego „ssania” nowoczesnej wiedzy do praktyki, powinna towarzyszyć komercjalizacja wyników badań naukowych, wzmacniając niejako proces. Komercjalizacja badań naukowych może przejawiać się poprzez współpracę w zakresie konsultacji, doradztwa, szkolenia, przygotowania projektów, ekspertyz i analiz oraz zakupu gotowych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych. Przykładowo asystowanie przez pracowników sfery B+R w realizacji nowych przedsięwzięć w przedsiębiorstwie Orion może być szansą na zwiększenie innowacyjności, a przez to i konkurencyjności podmiotu gospodarczego. Badania wykazują, że w polskiej praktyce gospodarczej o postulowanej komercjalizacji wyników badań można mówić tylko w sporadycznych przypadkach, kiedy np. realizacja ważnych celów strategicznych nie jest możliwa w inny sposób.²¹

²¹ Gableta M., Sebastian Z.: Problemy aplikacji koncepcji zarządzania wiedzą – ich źródła i kierunki rozwiązywania, [w:] Stankiewicz J. (red.): Społeczne wymiary zarządzania nowoczesnymi przedsiębiorstwami: ludzie, kultura organizacji, społeczna odpowiedzialność. Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 2010, s. 394.

5. Zakończenie

Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna w ramach realizacji założonych celów wpływa na wzrost innowacyjności w regionie, co wiąże się z podejmowanymi przedsięwzięciami technologicznymi. Zidentyfikowane w artykule symptomy pobudzania przedsiębiorczości technologicznej w spółce wskazują na znaczenie obowiązujących tu uwarunkowań prawnych i społeczno-ekonomicznych. Przeprowadzone wywiady oraz obserwacje własne podkreślają zasadność systematycznego analizowania możliwości działań rozwojowych w ramach strefy. Dodatkowe szanse dla zgromadzonych tutaj jednostek gospodarczych stwarza poszerzanie współdziałania z uczelniami wyższymi i jednostkami badawczo-rozwojowymi. Dostrzeżenie i wykorzystanie omawianych powiązań może odegrać ważną rolę w drodze do sukcesu przedsiębiorstw WSSE. Podejmowane obecnie przez naukę działania uświadamiające i przekonujące są mało skuteczne. Dotyczy to w szczególności wiedzy, która powinna intensywnie przenikać do praktyki. Brak użyteczności projektów rozwiązań formowanych przez naukę, niewielki zakres skomercjalizowanych badań naukowych oraz niezauważalny proces „ssania” wiedzy przez przedsiębiorstwo Orion są głównymi ograniczeniami kształtowania przedsięwzięć technologicznych. Likwidacja wspomnianych ograniczeń wydaje się być konieczna dla przyspieszenia rozwoju przedsiębiorczości technologicznej w jednostce gospodarczej.

Bibliografia

1. Cieślik J.: *Przedsiębiorczość dla ambitnych. Jak uruchomić własny biznes?* Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
2. Druckner P.F.: *Innowacja i przedsiębiorczość: praktyka i zasady.* PWE, Warszawa 1992.
3. Dokument DSTI/EAS/IND/STP: *Classification of high technology products and industries.* OECD, Paris 1995.
4. Fiodor B. (red.): *Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK. Bilans pierwszej dekady, wpływ na region i perspektywy rozwoju.* Akademia Ekonomiczna, Wrocław 2007.
5. Gableta M., Sebastian Z.: *Problemy aplikacji koncepcji zarządzania wiedzą – ich źródła i kierunki rozwiązywania,* [w:] Stankiewicz J. (red.): *Społeczne wymiary zarządzania nowoczesnymi przedsiębiorstwami: ludzie, kultura organizacji, społeczna odpowiedzialność.* Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 2010.
6. Grudzewski W.M., Hejduk I.K.: *Zarządzanie technologiami. Zaawansowane technologie i wyzwanie ich komercjalizacji.* Difin, Warszawa 2008.

7. Grudzewski W.M., Hejduk I.K., Sankowska A., Wańtuchowicz M.: Sustainability w biznesie, czyli przedsiębiorstwo przyszłości. Zmiany paradygmatów i koncepcji zarządzania. Poltext, Warszawa 2010.
8. Matusiak K.B., Matusiak M.: Pojęcie i ekonomiczne znaczenie przedsiębiorczości akademickiej. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 453, 2007.
9. Matusiak K.B.: Rozwój systemów wsparcia przedsiębiorczości. Przesłanki, polityka i instytucje. Instytut Eksploatacji, Radom-Łódź 2006.
10. Pastusiak R.: Specjalne Strefy Ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarczego. Uniwersytet Łódzki, Łódź 2011.
11. Pomykański A.: Zarządzanie innowacjami. PWN, Warszawa 2011.
12. Poznańska K., Kraj K.M.: Przedsiębiorczość technologiczna, [w:] Weresy M.A. (red.): Własność intelektualna. Wybrane aspekty ekonomiczne. Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2009.
13. Bąk M., Kulawik P. (red.): Modele biznesowe budowy i rozwoju firm spin off na podbudowie szkoły wyższej. Raport Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, Warszawa 2010.
14. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 31 sierpnia 2009 roku w sprawie ustalenia planu rozwoju Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK”, DzU 09.158.1253.
15. Ustawa z 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (DzU 2007, nr 42, poz. 274).
16. Wysokińska Z.: Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu technologiami. PWN, Warszawa 2001.
17. www.invest-park.com.pl, 28.09.2012.
18. www.orion.biz.pl, 10.10.2012.
19. www.selena.pl, 15.10.2012.